

Sammanställning av lärarenkät för det nationella provet i svenska och svenska som andraspråk årskurs 3, VT 2019

Under våren har lärare som utfört det nationella provet i svenska och svenska som andraspråk för årskurs 3 haft möjlighet att svara på en enkät om provets utförande, dess utformning och bedömning. I år deltog 692 lärare från hela Sverige, ungefär lika många som 2018. Fortfarande är det dock färre lärare som besvarat enkäten än under åren 2011-2015 då enkäten varje år besvarades av över tusen lärare. Av lärarna undervisar 75 % (475 stycken) i svenska och 25 % (159) i svenska som andraspråk (av de 634 lärare som svarade på frågan)¹.

Provet som helhet, genomförande och lärarinformation

I det stora hela är omdömet om provet positivt. I tabell 1 nedan redovisas lärarnas omdöme om provet som helhet.

Tabell 1. Provet som helhet är bra

	Instämmer helt	Instämmer till stor del	Instämmer till viss del	Instämmer inte alls	Totalt
Andel	57,2 %	34,5 %	7,7 %	0,6 %	100 % (467)

Nästan alla instämmer helt eller till stor del i att provet i sin helhet är bra. De som "instämmer helt" eller "till stor del" är något färre än förra året.

I tabell 2 redovisas lärarnas uppfattning om elevernas reaktioner på provet.

Tabell 2. Hur var elevernas reaktioner på det nationella provet i svenska/svenska som andraspråk?

	I huvudsak positiva	I huvudsak negativa	Både positiva och negativa	Varken positiva eller negativa	Totalt
Andel	87,1 %	6,6 %	10,5 %	1,8 %	100 % (456)

Den stora majoriteten av lärarna anser att eleverna har varit i huvudsak positiva till det nationella provet. I kommentarerna framgår det att de flesta elever tyckte att provet var roligt och lätt och lärarna upplevde att ämnena var elevnära.

I tabell 3 redovisas lärarnas uppfattning om hur provresultaten ligger i linje med elevernas övriga prestationer under året.

Tabell 3. Anser du att provresultaten ligger i linje med elevernas övriga prestationer under läsåret?

	Ja, för flertalet	Ja, för cirka hälften	Ja, men bara ett fåtal	Nästan inte alls	Inget svar	Totalt
Andel	94,8 %	4,0 %	0,2 %	0,2 %	0,8 %	100 % (478)

¹ När det i sammanställningen anges procent för de olika svarsalternativen utgår de genomgående från antalet personer som besvarat den specifika frågan– vilket kan vara färre än det totala antal som besvarat enkäten.

Nästan alla lärare menar att de flesta elever presterar lika bra på det nationella provet som i övriga situationer.

Provet består av åtta delprov som prövar förmågorna tala och samtala, läsa samt skriva. I tabell 4 presenteras lärarnas uppfattning om kopplingen mellan provet och undervisningen.

Tabell 4. I vilken grad har det som provet prövar behandlats i undervisningen?

	I hög grad	I ganska hög grad	I ganska låg grad	Nästan inte alls	Totalt
Andel	75,3 %	24,1 %	0,6 %	0 %	100 % (473)

Drygt sju av tio lärare menar att man har jobbat med det som provet prövar i undervisningen i hög grad. Ungefär en femtedel svarar att provet och undervisningen överensstämmer i ganska hög grad. Ett fåtal lärare menar att undervisningen inte har behandlat det som prövas i provet.

Det nationella provet i svenska och svenska som andraspråk består av flera delprov. Lärarnas åsikter om provets omfattning redovisas i tabell 5.

Tabell 5. Vad anser du om omfattningen av det nationella provet i svenska/svenska som andraspråk?

	Alldeles för omfattande	Lagom omfattande	Borde vara mer omfattande	Totalt
Andel	6,2 %	92,3 %	1,5 %	100 % (455)

De allra flesta anser att provet är lagom omfattande. Bland de som tycker att provet är för omfattande är en vanligt förekommande kommentar att proven tar för mycket tid från undervisningen. Bland de enskilda proven är det framför allt de prov läraren genomför individuellt med varje elev (delprov D/E) samt grupprovet (delprov A) som de tycker tar för lång tid.

Instruktioner för genomförandet av provdelarna finns i lärarinformationen. Nedan presenteras lärarnas uppfattning om denna.

Tabell 6. Lärarinformationen (gröna häftet) ger mig tillräckligt med information för genomförandet av provets olika delar

	Instämmer helt	Instämmer till stor del	Instämmer till viss del	Instämmer inte alls	Inget svar	Totalt
Andel	50,6 %	38,2 %	7,7 %	0,8 %	2,7 %	100 % (482)

Hälften av de svarande är nöjda med lärarinformationen, den andra halvan saknar något.

I kommentarerna efterfrågas tydligare beskrivning kring vilka anpassningar som ska göras för de elevgrupper där behov finns. I provgruppen funderar vi på hur vi kan förtydliga de avsnitt om anpassningar som finns i den inledande informationen i kapitel 1.

Andraspråkselever, nyanlända och elever undantagna från proven

Hur lärarna anser att det nationella provet fungerat för elever som följer kursplanen i svenska som andraspråk redovisas i tabell 7.

Tabell 7. Hur har det nationella provets olika delar fungerat för elever som följer kursplanen i svenska som andraspråk?

	Bra	Ganska bra	Mindre bra	Dåligt	Totalt
Andel	45,9 %	37,0 %	15,3 %	1,8 %	100 % (281)

Lite mer än 80 % av lärarna som uppgav att de hade elever i svenska som andraspråk tyckte att proven fungerade ganska bra eller bra för dessa elever.

Många lärare skriver att den upplevda svårighetsgraden varierar utifrån hur långt eleverna kommit i sin svenska språkutveckling. För många nyanlända elever var det till exempel mycket svårt att göra proven. Det eleverna verkar ha svårast för enligt kommentarerna är läsförståelsen där elevernas svenska ordförråd är otillräckligt och de har svårt att förstå de begrepp som används.

Lärarna fick även frågan hur provet fungerat specifikt för nyanlända elever. Lärarna kunde svara på detta med en kommentar och svaren redovisas nedan.

Hur har genomförandet av provet fungerat för nyanlända elever?

308 lärare har svarat på denna fråga. Den vanligast förekommande kommentaren är att det har fungerat bra, men en del kommentarer uttrycker att det varit "svårt" eller "mycket svårt" för de nyanlända eleverna att genomföra proven. Av de anpassningar som gjorts verkar förlängd provtid, genomförande i mindre grupp samt förklaring/översättning av ord och begrepp vara vanligast. Vad som är svårast varierar men läsförståelse och ordkunskap beskrivs ofta som svårast. Flera lärare skriver också att de nyanlända elever som varit en mycket kort tid i Sverige inte har gjort proven då de inte hunnit lära sig tillräckligt mycket svenska.

479 av lärarna svarade på frågan om hur många elever som går i deras respektive klass/grupp. Sammanlagt uppgav dessa lärare att 10 152 elever totalt har genomfört proven i deras klasser. I tabell 8 redovisas hur många av dem som hade någon eller några elever som undantagits från ämnesprovet i deras klass/grupp.

Tabell 8. Har några elever undantagits från ämnesprovet i din klass/grupp?

	Ja	Nej	Inget svar	Totalt
Andel	37,5%	60,4 %	2,1 %	100 % (477)

Av lärarna svarade nästan 40 % att någon eller några elever undantagits från ämnesprovet i deras klass/grupp. Totalt uppgav lärarna att 279 elever, dvs. 2,7 % hade undantagits från proven.

Av kommentarerna framkommer att de flesta elever som undantagits från proven har blivit undantagna på grund av att de är nyanlända och inte kan det svenska språket tillräckligt bra. Andra orsaker till att elever undantas är att eleven/eleverna har en funktionsnedsättning, språkstörning, är särskoleintegrerade eller att de har haft hög frånvaro.

Anpassningar

388 lärare svarade att de hade gjort anpassningar för några elever vid genomförandet av provet. Totalt uppgav dessa lärare att 1562 elever hade fått göra proven med någon form av anpassning, vilket är i genomsnitt är ca 4 elever per lärare.

Delproven

Nedan följer en redogörelse för lärarnas åsikter om respektive delprov. I tabell 9 och 10 redovisas åsikterna om delprovets kvalitet och svårighetsgrad.

Tabell 9. Vad är din uppfattning om delproven i svenska/svenska som andraspråk?

	Bra	Ganska bra	Ganska dåligt	Dåligt	Totalt
Delprov A	65,3 %	26,2 %	6,3 %	2,2 %	100 % (461)
Delprov B	86,8 %	12,5 %	0,6 %	0 %	100 % (463)
Delprov C	83,3 %	15,2 %	1,5 %	0 %	100 % (462)
Delprov D	85,2 %	13,5 %	1,1%	0,2 %	100% (460)
Delprov E	78,6 %	18,8 %	2,4 %	0,2 %	100% (458)
Delprov F	75,5 %	19,3 %	3,9 %	1,3 %	100% (462)
Delprov G	77,1 %	19,7 %	1,9 %	1,3 %	100% (462)
Delprov H	80,8 %	16,5 %	2,0 %	0,7 %	100% (454)

Generellt sett tyckte de allra flesta lärarna att samtliga prov var "bra" eller "ganska bra". Dock har en något större andel än föregående år angett att de tycker att delproven är "ganska bra" i stället för "bra" och förklaringarna till den förändringen kan i viss mån utläsas i nedanstående tabellkommentarer. De delprov som uppskattades mest var delprov B och D, tätt följt av delprov C och H. Det prov som fick minst andel "bra" och högst andel "dåligt" var delprov A.

I kommentarerna finner man blandade åsikter kring delprov A. Vissa lärare skrev att eleverna tyckte att det var en väldigt rolig uppgift, men några lärare skriver i kommentarerna att det var svårt för eleverna att få igång en diskussion och att det kunde uppstå konflikter mellan barnen när deras förslag inte valdes.

Den vanligast förekommande synpunkten när det gäller delprov F är att det var svårt för eleverna att skriva en berättelse utifrån temat. En del lärare tyckte också att det var problematiskt att många elevers texter blev återberättande, likt ett dagboksinslag, istället för berättande. Några lärare skrev också att vissa elever blev låsta av temat, de uppfattat att man var tvungen att utgå från sig själv i texten.

Två andra specifika synpunkter som återkom var att det i delprov H blev svårt för eleverna att särskilja de vilda och de tama varianterna av djuret samt att det i delprov E var svårt för eleverna att svara på frågan om de kunde se skillnader/likheter mellan sig själv och huvudpersonen.

Tabell 10. Hur bedömer du svårigheten på respektive delprov?

	För lätt	Lagom	För svårt	Totalt
Delprov A	15,6 %	83,5 %	0,9 %	100 % (449)
Delprov B	4,3 %	94,6 %	1,1 %	100 % (459)
Delprov C	2,2 %	96,1 %	1,7 %	100 % (461)
Delprov D	3,1 %	96,3 %	0,7 %	100 % (454)
Delprov E	5,3 %	93,4 %	1,3 %	100 % (457)
Delprov F	3,3 %	93,2 %	3,5 %	100 % (456)
Delprov G	10,8 %	87,4 %	1,7 %	100 % (462)
Delprov H	2,9 %	95,8 %	1,3 %	100 % (455)

Nästan alla lärare som svarade på frågorna tycker att samtliga delprov är lagom svåra. Delprov A och delprov G är de prov som flest lärare tycker är för lätta (en dryg sjundedel resp. en tiondel av lärarna) och delprov F upplevs som svårare av något fler lärare.

Bland kommentarerna uttrycker en del lärare att delprov A är för lätt. Några lärare ansåg att årets ämne inte gav tillräckligt utrymme för diskussioner då eleverna kom överens för snabbt. När det gäller delprov G eftersöker en del lärare högre krav på stavning och interpunktion. Några lärare tyckte att delprov F hade ett för otydligt tema och en otydlig rubrik, vilket gjorde det svårt för vissa elever att skriva en berättande text. Andra lärare tyckte tvärtom att det var ett bra tema för deras elever.

Användningen av digitala hjälpmedel i undervisningen blir allt vanligare. Tabell 11 nedan visar hur många lärare som uppger att deras elever skrev delprov H digitalt respektive för hand.

Tabell 11. Har någon/några av dina elever skrivit faktatexten (delprov H) på dator/motsvarande?

	Ja	Nej	Totalt
Andel	59,7 %	40,3 %	100 % (466)

Nästan sextio procent alla lärare uppgav att de låtit någon eller några av eleverna skriva faktatexten på dator eller andra digitala enheter. Bland de 466 lärare som svarade på frågan var det 2925 elever som gjort provet på dator eller motsvarande. De vanligaste hjälpmedlen är surfplatta, Chromebook eller PC.

Bedömning

Bedömningen av proven bygger på bedömningsanvisningarna. Lärarnas åsikter om dessa redovisas i tabell 12.

Tabell 12. Bedömningsanvisningarna har varit ett bra stöd i bedömningen av elevernas prestationer i provet

	Instämmer helt	Instämmer till stor del	Instämmer till viss del	Instämmer inte alls	Totalt
Andel	52,0 %	39,2 %	7,9 %	0,9 %	100 % (469)

När det gäller bedömningsanvisningarna instämmer 9 av 10 lärare helt eller till stor del i att anvisningarna varit ett bra stöd i bedömningen. Det finns dock ett antal återkommande kommentarer som handlar om:

- Önskan om ljudfiler till bedömning av högläsning av årets text (delprov D).
- Fler bedömningsexempel av elevtexter (delprov F/G och H).
- Tydligare bedömningsanvisningar, t.ex. en tydligare definition av "ett antal formord" samt kunna läsa vilka innehållsord och formord som är godkända i exempeltexterna (delprov G).

Ett av syftena med det nationella provet är att vara ett stöd i bedömningen av elevernas generella nivå i svenskämnet. I tabell 13 redovisas lärarnas uppfattning om huruvida provet uppfyller detta syfte.

Tabell 13. Provet som helhet är ett stöd för bedömningen.

Instämmer helt	Instämmer till stor del	Instämmer till viss del	Instämmer inte alls	Totalt
57,2 %	34,5 %	7,7 %	0,6 %	100 % (467)

De flesta instämmer helt eller till stor del i att provet är ett stöd för bedömningen. Andelen som instämmer helt är något större än förra året.